

אות

כתב עת לספרות ולתיאוריה

04 גיליון
2014 קיץ

עורכים מיכאל גלזמן, מיכל ארבל, אורי ש. כהן
המערכת אבנר הולצמן, חנה נוה, מנחם פרי, חנה קרונפלד, עוזי שביט
רכזי המערכת חן אדלסבורג, נדב ליניאל
עריכת טקסט דינה הורביץ
עריכה גרפית מיכל סמו־קובץ ויעל ביבר, המשרד לעיצוב גרפי באוניברסיטת תל־אביב

על העטיפה: חיילים בשוחות, מלחמת יום הכיפורים, סני 1973 (אוסף התצלומים הלאומי, מחלקת צילומים,
לשכת העיתונות הממשלתית)

כל הזכויות לפרסום הסיפור "ברמן, למה עשית לי את זה?" שמורות לאמנון דנקר, לדודו גבע ולהוצאת מודן

ot.kipp@gmail.com

© 2014 כל הזכויות שמורות למערכת אות, מרכז קיפ, בניין רוזנברג, אוניברסיטת תל־אביב, תל־אביב 6997801

הוצאת הקיבוץ המאוחד

נדפס ברפוס אליניר

ברמן, למה עשית לי את זה?

אמנון דנקנר

מההתחלה ידעתי שכל העסק הזה לא ייגמר טוב. ראשית כל, הפלוגה: כשעשו לגדוד הסבה לטנקים השאירו חמישים מאומאו בתוך פלוגת חרמ"ש. אלה היו חבר'ה שהיו טובים בשביל ללכת מכות בעיר, להרביץ לשופט אחרי משחק כדורגל, אבל להילחם? להילחם ברצינות? ובתוך כל העניין הזה אנחנו – מחלקת חבלה חדשה. למישהו ליד המחשב בקריה היה התקף של הומור מטורף, וככה, עשרים ושניים איש במחלקת חבלה – עשרים ושניים מורים באזרחות. וכל זה, בלי קצין, רק שני סמלים חלושי-אופי, אז אתם יכולים לתאר לעצמכם איך זה נראה: כשהיה צריך להחליט על משהו, היינו יושבים במעגל גדול ומדברים, ומתווכחים ודנים, כאילו זה חדר מורים.

שיגעון. מילא מורים, אבל מה – כולם חבר'ה שהיו ג'ובניקים בסדיר, אחד פקיד, אחד שלם, אחד שקמיסט, אחד אפסנאי, שבמילואים תפסו אותם ואמרו: עכשיו תשלמו על כל הפנאן שעשיתם בסדיר, עכשיו נעשה מכם חיילים. זרקו אותנו לכה"ד 14, צ'יק-צ'ק קורס, וזהו-זה – אתם חבלנים. איזה חבלנים בראש שלך? תאמין לי, כל אחד מכולם יותר מהשני. אבל מה, כשבאים לקורס הזה, אתה בא ואומר: המפקד, חבל על הזמן, אני לא מבין בזה, בחיים שלי לא הברגתי בורג ולא תיקנתי קצר, אתה רוצה לעשות ממני בחודש חבלן? תדע לך שזה סתם בזבוז ואני אכשיל את עצמי, למה לכם? ואז הוא מחייך אליך, ומראה לך את תעודת הסיום שלך, חתומה, מוכנה, ואומר לך: מה זאת אומרת? אתה את הקורס כבר סיימת בהצלחה, אתה כבר חבלן.

ביום הראשון הוא אומר לך את זה! ועכשיו תעביר פה חודש וזה הכל. אתה מבין? הם לא נותנים שיעבדו עליהם. אבל מה יוצא מזה?

יצא מזה שיצאנו למלחמה עשרים ושניים מורים, ארבעים וארבע ידיים שמאליות, עשרים ושניים לבבות מפרפרים וארבעים וארבע ברכיים פקות. וצידוד? אל תשאל. קח

* אמנון דנקנר, ברמן למה עשית לי את זה?, אדם, ירושלים, 1982, עמ' 9-26. כל הזכויות לפרסום הסיפור שמורות לאמנון דנקנר, לדודו גבע ולהוצאת מודן.

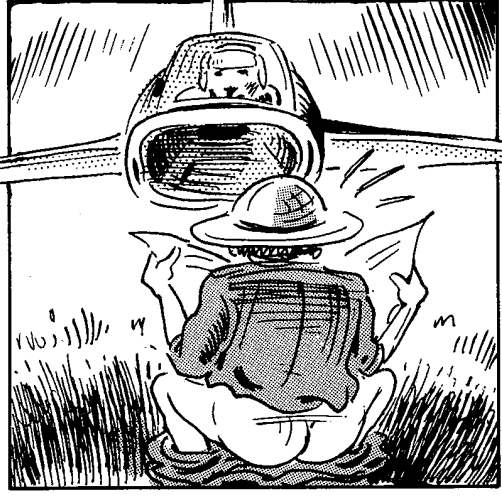
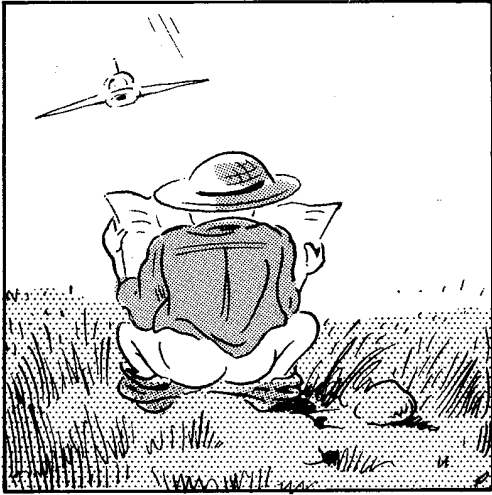
עוזי עם שתי מחסניות, קח קסדה בריטית דמוית צלחת ממלחמת העולם הראשונה, וזהו זה. אל תדבר הרבה. זה מה שיש לצה"ל להעמיד מול הסורים, מוצא חן בעיניך או לא מוצא חן בעיניך. עכשיו גם זחל"מים אין בשבילך, תעלו את כל החברה האלה על משאית "ריו" אחת וקדימה! לשבור להם את העצמות.

בסדר, מגיעים לרמה ביום הראשון, והטנקים שלנו נכנסים פנימה. אנחנו, כל העדר של המפקדה והחרמ"ש, עם המשאיות, הג'פים והזחל"מים, והמכליות, והדאבל-קבינה, עומדים על הציר ומחכים. אני מנצל את ההזדמנות, קופץ מה"ריו" והולך לתרבן בשדה. מה אתה יכול למצוא בשדה קוצים ברמת הגולן? אני מצאתי שם גיליון ישן ומצהיב של "מעריב". צהוב, אבל נהדר בשביל לנגב ובשביל לקרוא קצת.

אני מתיישב לי וקורא. יש שם ראיון עם אריק שרון שבו הוא מספר שאנחנו מעצמה צבאית בינונית בסדר גודל של נאט"ו, ואם אנחנו צריכים, אנחנו יכולים להגיע לאודסה. ואני הולך ומתמלא פאטריוטיזם, ואתה יודע איך זה – כשאתה מתמלא פאטריוטיזם גאה אין לך מקום בגוף לשום דבר אחר. הכל בסדר. ואז אני מרים את הראש ואני רואה מולי פרצוף.

בחיים שלי לא נבהלתי ככה. כי זה היה פרצוף של טייס סורי, יושב בתוך התא שלו ב"סוחוי", שלושה מטר מעלי, ומסתכל לי ישר בעיניים, ולמרות שהפנים שלו היו מכוסים במסכת הטייס שלו אני בטוח שהוא חייך. תפסתי פאניקה לא נורמאלית, למרות שבהיגיון הייתי צריך להבין שאם עד עכשיו לא חטפתי ממנו, זה גם לא יקרה, ושבסך־הכל הוא יורד לרקט את השיירה שעמדה מאחורי. איך שראיתי אותו שמתי יד אחת על הקסדה המצחיקה שלי, שלא תעוף לי מהראש, ביד אחרת תפסתי את העוזי, ובלי להתלבש התחלתי לרוץ, כשהמכנסיים מתלבטים לי בין הקרסוליים.

זה היה בשביל התחלה. אני מסתובב לראות מה קורה, ואני רואה שה"סוחוי" בכלל לא התכוון אלינו, וכל החברה עומדים, כמו על טריבונה, מסתכלים עלי וצוחקים את הנשמה שלהם החוצה. הרגשה – שיגעון. אני לא יודע מה היה קורה אם הייתי פשוט הולך בחזרה אליהם, ואם היה להם זמן לפתח את הנושא, אבל איך שאני עומד שמה ומתחיל להעלות את המכנסיים, יורדת עלינו הפגזה של עשרים ושתיים קאטיושות, ואחר כך כל שאר השמחות: ארטילריה, מרגמות כבדות – כל המנה. ועכשיו אין לאף אחד ראש לצחוק, וכולם קופצים מהכלים ומתחילים להתפזר כמו שפנים בשדה, מחפשים כל מיני חורים.

ככה אנחנו שוכבים לנו איזה שעה, רוצים לחפור את עצמנו עם הציפורניים בתוך האדמה, שוכבים ומזיעים מחום ומפחד מתחת לקסדות המצחיקות, ומסביב גיהנום – פאח! פאח! וצעקות, כמו שמקובל: אמאל'ה! חובש! איי! ובומים בלי התחלה ובלי סוף. ופתאום אני מרים את הראש ואני לא מאמין למה שאני רואה: על הכביש נעצרת וולוו כחולה עם מספר לבן, כמו בבדיחות, ומתוכה יוצא לו בשלווה איזה יהודי, עם קופסת קרטון ביד, ומתחיל ללכת בינינו.

“שכב!” צועקים לו, “משוגע!” אבל הוא הולך לו בשקט, עוצר ליד כל אחד, מוציא מהקופסה ארטיק ומושיט לו. ארטיק באמצע ההפגזה, אתה מתאר לעצמך? “שכב!” אנחנו צועקים, “תפסיק עם זה!” והוא צוחק ואומר לנו: “מה יש, חבר'ה?” ככה במיבטא רוסי רחב. “עם ישראל חי! לא דואגים!” משוגע. מאיפה הוא הביא את הארטיקים האלה, ואיך נתנו לו להגיע למקום עם רכב אזרחי, תהרוג אותי אם אני מבין. אבל – עובדה. חשבתי שאני משתגע, שאני מתחיל להזות כל מיני דברים. הפסקתי להסתכל עליו והתרכזתי בניסיון נואש להתמזג עם האדמה. אתה יודע, כשאתה במצב כזה אחד הפתרונות הוא לחשוב על דברים ארוטיים, וזה מה שעשיתי, עד שפתאום אני שומע שריקה ובום ועוד שריקה, ולפני הפרצוף שלי אני שומע חבטה קלה, ואני מסתכל – הראש של היהודי הזה שוכב שם מולי, מסתכל עלי בחיך, ומסביבו מתחילים להתפזר הארטיקים שעוד נשארו לו. אני עוצם את העיניים, בטוח שזה חלום רע, פוקח אותן ומסתכל – אותו הדבר: עשרים סנטימטר ממני – ראש של יהודי עם שיער שיבה, שוכב על ערימה של ארטיקים ומביט בי.

זה מספיק בשביל לשגע בן-אדם. ואני – כן פגזים לא פגזים – הייתי מוכרח לברוח משם. קמתי והתחלתי לרוץ כמו באמוק, נכנסתי ל"ריו" ואמרתי לעצמי – עכשיו אני עושה הפסקה, כבר לא איכפת לי, יפגעו בי, לא יפגעו בי, אני שוכב כאן על הספסל של המשאית וזה-זה. אין לי כוח להיות בחוץ. ותאמין או לא – נרדמתי. עכשיו אני חושב שאולי זה היה סימן ראשון שמשוהו לא בסדר איתי, אבל אז זה היה כף, ובכלל, כשאתרי שעתיים ההפגזה נגמרה והחבר'ה חזרו למשאית ומצאו אותי נוחר, הם היו ממש גאים בי – מה אתה יודע? איזה קור-רוח! פגזים נופלים פה והוא חורף אותה.

טוב, אז עכשיו אנחנו מגיעים לערב. אנחנו עדיין ממתינים על הציר ולמספא המטומטם

שלנו כבר מגרד בישבן: מה זה? למה לא מפעילים את פלוגת החרמ"ש? בשביל מה באנו? ואנחנו מתאספים חבורות חבורות ליד הכלים ומקשיבים בקשר למה שהולך עם הטנקים. והטמבל הזה עולה כל רגע על הקשר ומבלבל את המוח למג"ד: מה איתנו? למה אתה לא מכניס אותנו פנימה? אנחנו מתחילים לקלל אותו ככה בשקט, בינינו: בשביל מה המטומטם הזה נדחף? ראשית כל, אין מספיק כלים. מה, הוא יכניס את מחלקת חבלה פנימה עם ה"ריו" הדפוק שלנו? הרי בצרור אחד גומרים את כולנו. חוץ מזה, עם מה הוא רוצה שנילחם? לכל אחד יש רק שתי מחסניות, על הזחל"מים חסרים מיקלעים, ואלה שישנם אין בשבילם מספיק סרטי־פעולה. בזוקה יש לנו אחת בכל הפלוגה, ואני כבר לא מדבר על החיילים כמה שהם שווים. ובינינו – אני עוד לא מדבר על כמה שהוא בעצמו שווה, בתור מס־פא.

אבל הוא נדחף: מה איתנו, מה איתנו ומה איתנו? בהתחלה המג"ד הוריד אותנו מעליו בקצר: שב בשקט וחכה להוראות. אבל המטומטם הזה, כמו כל המטומטמים, הוא גם נודניק גדול, אז בסוף נשבר למג"ד, זה היה כבר בערב כשהטנקים נכנסו לחניון לילה, והוא אמר לו: אוֹ־קיי, בואו תצטרפו, תשמרו על החניון, שהטנקיסטים יוכלו לישון בלי לפחד מהתקפת חי"ר סורית. טוב, נכנסים. נוסעים, נוסעים, נוסעים, מגיעים אחרי כמה קילומטרים לצומת־מזלג. ממנו אפשר להמשיך ימינה, חצי ימינה, ושמאלה. המס־פא השמוק הזה, מוציא את המפה, ומתחיל להתוכח עם הסמל שלו: לנסוע ימינה או שמאלה. צעקות עד לב השמים. בסוף הדרג הכריע – נוסעים ימינה.

כמובן שהשמוק הוביל אותנו בדיוק לאן שלא היינו צריכים להיכנס – שטח סורי ששרצה בו איזה פלוגת טנקים שלמה, עם עוד כמה חי"רניקים, והם פשוט הסתדרו להם שם בנוחיות, וחיכו בדיוק לפראירים כמונו, כאילו ניחשו שאיפה שהוא בגיזרה חייב להיות מס־פא מטומטם שיוביל בשר תותחים ישר אליהם.

הם נותנים לנו להיכנס עם כל השיירה ישר ביניהם, ואז הם התחילו את החגיגה – מכל הכיוונים, ועם כל הכלים, עשו מכל כלי מסננת. אנחנו כמובן מתעופפים למטה, והביצים שלנו כבר בפה, והראשון שקופץ זה השמוק הזה שהכניס אותנו לצרה, מתעופף ונוחת על הסוללה, תופס את הראש בידיים ומתחיל לבכות: מה עשיתי? מה עשיתי? אנחנו שכובים שם, לא מבינים מאיפה זה בא לנו, ושוב מתחילות הפגיעות, ואנשים מתחילים לצעוק, וחושך מצרים מסביב וברדק נוראי, והמס־ממים מתחילים להתרוצץ ולנסות

להשתלט על המצב, ואנחנו איכשהו יורים בחזרה, והם יורים עלינו, והשד יודע איך יוצאים מהצרה הזאת.

ואז – מה שלא עושה השכל עושה הטמטום. יש אצלנו אחד, מלך השוויצרים, חושב שהוא מבין הכל בצבא, עושה תמיד רושם כאילו הוא גנראל גדול, ומי שלא מכיר אותו לא היה מנחש שהוא סתם מורה להתעמלות באזרחית ושבחיים שלו לא היה יותר מאשר רב"ט. אבל מה? מלא רות. פתאום הוא רואה שאלה שיורים מרימים רקטות. הוא מסתכל: רקטה צהובה, רקטה ירוקה, ועוד רקטה צהובה, ואז הוא צועק: חדל אש! חדל אש! זה כוחותינו!

המסממים רצים אליו: מה פתאום כוחותינו? והוא אומר: מה זאת אומרת? צהוב-ירוק-צהוב זה כוחותינו. אלה משתכנעים מהביטחון שלו וכולם מפסיקים אש, אם אפשר לקרוא לזה אש. ואז יש ברירה: לגשת אליהם ולברר אם אלה באמת כוחותינו, אבל בזה יש סיכון מסוים, או פשוט לקחת את הרגליים ולהיעלם משם, ואחר-כך, אולי אחרי המלחמה, לברר מה בדיוק קרה – מה שנשמע יותר סביר, בתוקף הנסיבות. אז זה מה שעשינו: לקחנו את ההרוגים והפצועים – והיידה, לכיוון הכינרת. מה שבטוח בטוח. הגענו בבוקר, וכמו שאתה יכול לנחש – אומרים לנו: מאיפה הקשקוש הזה על כוחותינו? אתם נכנסתם עמוק לקורקבן של הסורים, והם בסופו של דבר כן פראירים – הם חשבו שכולכם כבר הלכתם פייפן ולכן כנראה הפסיקו אש, אחרת היו יכולים לקרוע אותכם עד הסוף, ואף אחד לא היה מבין מה בכלל קרה.

בנסיבות רגילות זה היה יכול להיות נורא מצחיק, אבל באותו בוקר, כששכבנו שם הרוגים מעייפות ולידנו ערימה של שישה חברה עטופים בשכמיות גומי, ז"לים לגמרי, ועוד שמונה-עשר בתאג"ד, פצועים עד הרוגים, לאף אחד לא היה חשק לצחוק. העיקר, איך שאנחנו שוכבים כך, בא מספא מפקדה ואומר: חברה, צריך שני מתנדבים בשביל לקחת את אלה – והוא מצביע על ההרוגים העטופים בשכמיות הגומי – לבית-הקברות הצבאי בעפולה. אני לא יודע איך, אבל תוך שנייה הייתי על המשאית, לפני שמישהו הספיק לזוז. חשבתי לעצמי: אם אני לא יוצא עכשיו לכמה שעות מהעסק הזה, אני מתפסך לגמרי. ולא תאמין – מי השני שקופץ אחרי? השמוק בכבודו ובעצמו. אדון מספא מטומטם.

המספא מפקדה מסתכל עליו ואומר: מה העניינים ברמן, מה זה צריך להיות? והוא יושב לו בתוך הערימה של ההרוגים ואומר: זהו זה, אל תדאג, אני עכשיו חייל פשוט, הפסקתי להיות מספא. ההוא מושך בכתפיים שלו, אומר: טוב, תעשה לך את החשבון שלך, לי לא איכפת. והמשאית זזה, ואנחנו יורדים לכיוון הארץ. אני מייד משתטח על מקום שנשאר על הספסל ומתחיל להירדם. העייפות ממש קורעת אותי, ואני נכנס לתרדמה צ'יק-צ'ק.

אחרי כמה זמן אני מתעורר פתאום, כי אני שומע קול שירה. אני פותח את העיניים ורואה את המספא יושב ומזמר לו כאילו הוא בטיול שנתי. יושב לו ככה בתוך ערימה של גופות ושר. אני בטוח שהבן-אדם בהיסטריה, ואני קם, ניגש אליו ומוריד לו סטירה. הסטירה היא אולי חזקה קצת יותר ממה שנותנים בדרך כלל לאיש היסטרי, כי אני מנסה להכניס בה גם קצת ממה שמגיע לו על מה שהוא עשה לכולנו בלילה הקודם. והוא, בלי להניד עפעף כמעט, מפסיק לשיר, דורך את העוזי שלו ומכוון עלי.

שיגעון. אתה בורח ממה שקורה שם למעלה, בשביל שתהיה לך קצת מנוחה מסכנות, מיריות, ועכשיו אתה הולך לחטוף את זה בדרך לעפולה.

מה איתך, ברמן? אני אומר לו, ואני מרגיש שאני נעשה חיוור כמו מומיה. תשתוק, הוא אומר. הוא ניגש לעבר החלון שמחבר את הארגז עם הקבינה, ודופק עליו, ומאותת לנהג לעצור. ההוא בולם את המכונית ויורד ממנה, ברמן מאותת לי עם הקנה של העוזי לרדת וקופץ אחרי. עכשיו הוא עומד מול שנינו ואומר לנו: תעלו למעלה על הארגז, ותורידו את השכמיות מהחבר'ה. אני מסתכל על הנהג, בחור נחמד, טורקו קוראים לו, הוא מסתכל עלי, ואנחנו מבינים מייד אחד את השני – המספא הלך רחוק בראש שלו, יותר מדי רחוק, ואם אנחנו לא עושים מה שהוא אומר לנו הוא דופק בנו צרור ואחרי זה גם ייצא זכאי.

משוגע או לא, אנחנו רואים שאין ברירה ועושים מה שהוא אומר לנו. אחרי שאנחנו מעיפים את השכמיות למטה, הוא אומר לנו להושיב את החבר'ה זקופים על הספסלים, כמו חיילים, להוציא מהקיטבגים את הקסדות שלהם, ולהניח אותן על הראשים. תאמין לי שזוהי ספור מגעיל למדי, עם כל כתמי הדם, ואבר מרוטש פה אבר מרוטש שם. בוא לא ניכנס לפרטים, כי אני מייד מאבד את התיאבון.

העיקר – אין ברירה, ואנחנו עושים מה שהוא אומר. החבר'ה האלה מסכנים, יושבים

איכשהו, קצת על העוקם, אבל מי שמסתכל בשטחיות, נדמה לו שפה מתזירים חיילים עייפים, ישנים, אולי גם פצועים. אחרי שאנחנו גומרים עם כל הסיפור הזה הוא אומר לנו: עכשיו זאת התוכנית, חבר'ה. מכאן אנחנו נוסעים למטכ"ל בתל-אביב. אני רוצה שהמומחים הכי גדולים יבדקו שם את החיילים האלה ויסבירו לי אם הם מתים או לא, כי נדמה לי שהם עובדים עלינו בעיניים, מי יודע אם לא תפסנו פה איזה טריק מלוכלך של הסורים.

אני מסתכל על טורקו וטורקו מסתכל עלי ואנחנו עושים אחד לשני תנועות קטנות כאלה בעיניים ובגבות: נכנסנו לברוך גדול. וברמן ממשיך: עד שהרמטכ"ל בעצמו לא חותם לי שהכל בסדר, אני לא יורד מהעניין. תדעו לכם, חבר'ה, זה הדבר הכי גדול וסודי שיכול להיות, אני מבקש מכם לשמור על המשמעת ועל הסודיות. מעכשיו יש פה משמעת קומאנדו בתנאי קרב: כל הפרת פקודה דינה מוות מייד. ברור?

בטח ברור. עכשיו ברמן נכנס לקבינה עם הנהג ומשאיר אותי לשבת בארגז עם כל המסכנים האלה שמתנדנדים כל הזמן מהסיבובים ומהקפיצות. התפקיד שלי הוא מסביר לי לפני שאנחנו יוצאים, הוא לדאוג לחבר'ה שלא יהיה חסר להם שום דבר, ולשמור שהסורים לר יקרינו אותם בתותח לייזר. הוא יושב עם טורקו בקבינה ומכוון אליו את העוזי וכך אנחנו מתחילים לנסוע לכיוון המטכ"ל בתל-אביב.

אני יושב שם ומסדר את החבר'ה, נוגע בהם פה, נוגע בהם שם, מיואש לאללה, ומקלל את היום שהכרתי את המטומטם הזה, שעכשיו הוא גם מטורף עד האוזניים. פתאום ברמן מוציא את הראש מהחלון וצועק אלי: מה איתך? אתה רוצה שהם יירדמו? קדימה, שירה בציבור! אני לא מאמין למשמע אוזני. מה? אני צועק. לשיר, לשיר! הוא צורח ומוציא את העוזי ומכוון אלי. אז אני יושב לי שם ושר את כל השירים ששרים כשנמצאים עם שמונה חבר'ה במשאית. אחינו הנהג, אחינו הנהג, סע מ'הר סע מ'הר, לא רוצים הביתה רוצים ללכת הייטה, סע מ'הר, ר'הבאנו ש'לום עליכם וכל זה.

העיקר, הנסיעה עוד פעם מרדימה אותי, ואני מפסיק לשיר, והעיניים נעצמות לי, ואז ברמן המשוגע עוד פעם מוציא את הראש וצועק ומכוון אלי את העוזי המחורבן שלו. באותו רגע אני רואה פתאום שבעצם אין בעוזי מחסנית, וכנראה שבאותו רגע גם טורקו רואה את זה כי הוא מכניס לברמן מכה איומה בבטן, אבל ברמן כנראה קיבל שרירי בטן אדירים מרוב שיגעון וכאילו לא מרגיש את זה, והוא מחזיר לטורקו פצצה ישר בפנים עם

הקת של העוּזי. עד כאן זה שיגעון. הכל טוב ויפה. אבל הבעיה היא שטורקו חוטף את הבומבה כשהוא בספייד של תשעים בירידה של כביש כורסי, והוא עוזב את ההגה והראש שלו עושה עיגול קטן וצונח למטה. אני צורח לברמן, תפוס את ההגה! תפוס את ההגה! אבל הכל קורה מהר מדי, והמשאית מידרדרת לתהום חופשי-חופשי ונתקעת באיזה סלע, ואני מוצא את עצמי מתעופף באוויר ביחד עם החבר'ה, והמחשבה האחרונה שלי היא שעכשיו אני הולך להצטרף אליהם ושאחרי שאני מנפץ פה את הגולגולת שלי באיזה סלע אף אחד לא יצטרך להביא תעודה מהמומחים במטכ"ל שאני באמת פגר.

בכל זאת אני מתעורר, ומוצא את עצמי ארוז היטב בתוך מיטה, ומייד אני מבין שלמרות הכל אני חי ונושם, ואני דחוף לי באיזה בית-חולים. בינתיים הנושא המרכזי בסדר: לא התפגרת. עכשיו אני עובר לבדוק את נושאי-המשנה: מה לא בסדר. אני מתחיל להזיז אברים, להסתכל – הכל מאה אחוז, בלי שבר, בלי עיקום, אפילו לא נקע קטן. שריטות פה ושם, אבל זה כבר באמת לא נחשב. העיקר, אחרי שאני גומר את הבדיקה הזאת בא הרופא ומתיישב לו על המיטה ואומר לי: בוקר טוב חייל. אני מחייך אליו והוא בודק אותי פה ושם והכל באמת בסדר גם מבחינתו, כי הוא נראה מאוד מרוצה ממהלך העניינים, ואז הוא שואל אותי: מה קרה? אני חייב להודות שבכל זאת הייתי קצת מטושטש והתשובות שלי לא היו שיא ההיגיון, למרות שהתאמצתי לספר את הסיפור האמיתי. זה קורה לך כשאתה במצבים כאלה.

היתה תאונה – אני אומר לו. כן, הוא אומר, את זה אנחנו יודעים, אבל איך? נסענו למטכ"ל בתל-אביב בשביל לקבל תעודה על ההרוגים, אני מסביר לו. הוא מביט בי, ככה, מבט אלכסוני שלא כל-כך מוצא חן בעיני, ואומר לי: בטח, בטח. תמיד מקבלים תעודות כאלה. לא, אני אומר לו, זה היה הרעיון של ברמן, הוא השתגע. בטח, הוא אומר לי, כולם משוגעים, העיקר שאתה בסדר. פתאום נכנס בי מין פחד כזה, כאילו מישוהו סיפר שראו אותי יושב ושר לחבר'ה את אחינו הנהג, ואני תופס לו את היד ואומר: שמע, זה ששרתי להרוגים זה לא יוזמה שלי, זה המס-פא השמוק הזה הכריח אותי. מה יכולתי לעשות? והוא מרגיע אותי, מלטף לי את היד ואומר: בטח, בטח. מה יכולת לעשות? באותו רגע מתברר לי פתאום שהוא חושב שמי שפסיכי בכל הסיפור הזה – זה אני, ואני מחליט שלפני שדוחפים אותי לאיזה תא מרופד של משוגעים, אני צריך להתאמץ

ולהסביר את העניין כמו שצריך. אבל אז, איך שאני פותח את הפה, נכנס שמחה הולצברג. מי לא מכיר אותו, מסתובב בבת־החולים, עם הבדיחות הגסות שלו ולב הזהב שלו, שר ומרקד ומזמר ומתלוצץ ומחלק כל מיני מתנות וממתקים. הוא מתייצב לידי ואומר: ברוך השם, שמעתי שאתה כבר בריא לגמרי, חייל. כל הכבוד, כל הכבוד, עם ישראל חי! ומוציא לי מקופסת קרטון שהוא מחזיק – ארטיק.

ארטיק, אתה מבין? וקופסת קרטון. ועם ישראל חי. באותו רגע חוזר אלי כל הסיפור עם העולה החדש הזה, ואני מקבל סחרחורת, ורואה מול העיניים שלי את הראש הזה שמביט בי עם הארטיקים שפזורים סביבו, ואני קופץ מהמיטה ומתנפל על הולצברג המסכן וצורח השדי־ודע־מה והרופא מנסה לתפוס אותי והארטיקים עפים מהידיים של הולצברג ונופלים על הרצפה ואני מקיא את הנשמה על הולצברג ועל החלוק הלכן של הרופא ומתחיל להשתולל, ואז, אחרי שתופסים אותי ומרסנים אותי, מישהו משכיב אותי בכוח על המיטה ומישהו תוקע לי זריקה ואני נרגע ונרדם.

עכשיו אתה לא צריך לשאול פעמיים איפה אני מתעורר: במחלקה הפסיכיאטרית, אלא מה? ואיזה קבלת פנים! אני שוכב בחדר עם עוד שלושה חיילים, ואלה כל הלילה לא מפסיקים לבכות ולצרות. אתה יודע, צרחות כאלה כמו בסרט מתח כשהגיבורה מגלה פתאום עכביש במיטה שלה ונותנת סופראן בפול־ווליום. אתה יכול לקבל מזה קריזה גם כשאתה במצב נורמאלי מאה אחוז. ואחד מהחבר'ה האלה כל איזה רבע שעה, עשרים דקות, צועק: "יציאה!" וקופץ ומתחבא מתחת למיטה עם הידיים על הראש, והשניים האחרים מתיישבים במיטות וצועקים: בום בום! בום בום!

אחרי ארבע־חמש סצנות כאלה העניין נשבר לי, לבשתי את החלוק ויצאתי מהחדר. במסדרון אני פוגש אח, כזה עיראקי קשוח. מה העניינים? הוא שואל אותי. בוא הנה, אני אומר לו, אני לא יכול לעצום עין ברעש הזה, תיתנו להם איזה ואליום או זריקת הרגעה או משהו. מה אתה יודע, הוא אומר לי, האלה מלאים כבר סמים עד האף, שום דבר לא עוזר. טוב, אני אומר, אז מה יהיה איתי, אני לא יכול לישון שם. אתה רוצה אולי ואליום? הוא שואל. עוזב אותי מהואליומים שלכם. אני רוצה מיטה במקום שקט. אין, הוא אומר, הכל מלא. הופה, אני אומר לעצמי. נפלתי חזק. הכל מלא פה בכל מיני חבר'ה שצועקים בלילה. אם אני נשאר כאן – אני נשאר כאן להרבה זמן, כי בקצב הזה, אני אשתגע עד הסוף.

בדיוק אז יוצא אחד מהחדר שלי, עם עיניים נפוחות. שלום, הוא אומר לי, נרגעת קצת? מה זאת אומרת? אני שואל אותו. אתם צועקים ואני צריך להירגע? אל תהיה שמוק, הוא אומר לי. חצי לילה צעקת פה כמו מאניאק על ארטיקים ושמרטיקים, ומשאית עם גופות, שלא תדע. והוא מסתובב והולך להשתין. האח העיראקי מסתכל עלי ואומר לי: מה אתה אומר? אולי בכל זאת אתה רוצה איזה ואליום? באותו רגע אני מרגיש שפה הולכים בכוח לעשות אותי פסיכי, אבל בינתיים אין ברירה, מחר בבוקר כבר נחשוב מה לעשות ובינתיים צריך לישון. ארְקִי, אני אומר לו. תביא אחד, מה יכול להיות?

בבוקר אני מת לדבר עם מישהו מוסמך, רופא, משהו, בשביל להבהיר את כל העניינים, אבל האח העיראקי אומר לי שאני עכשיו בינתיים בהסתכלות כמה ימים, וכשהרופא יחשוב שאני מוכן לשיחות כבר יקראו לי. אני מנסה להסביר לו שיש כאן איזה אי־הבנה ובעצם אני לא שייך לכאן. ואז הוא עושה לי ככה עם העין "עלינה" ואומר לי: תאמין לי, אין בעולם אחד שלא שייך לכאן. מה איכפת לך? תשב, תאכל, תשתה. מה חסר לך פה? ובעצם הוא צודק. לאן אני כלי־כך ממהר? לחזור לרמה? להילחם? מה כוער? ראינו כבר בינתיים אף אחד בטוח לא יודע שאני כאן. נשב כמה ימים ונראה מה הלאה.

הבעיה רק שלא עוזבים אותך בשקט. איך שמתחיל היום, קוראים לך: בוא. עושים ריפוי בעיסוק. מה ריפוי בעיסוק? איזה ריפוי בעיסוק על ראשכם? תעזבו אותי בשקט. לא. צריך. חובה. טוב, לא צריך לעשות מזה עניין. רוצים ריפוי בעיסוק, שיהיה. יושבים ארבעים תיילים מופרעים ומשחילים רפיה. השתגעתם? תנו עבודת נגרות, משהו רציני להפעיל את הידיים. לא. נגרות זה מסור ואתה תחתוך לעצמך את הורידים. אפילו סריגה לא נותנים – אתה יכול להוציא לעצמך את העיניים עם המסרגה. לא הולך. הכי בטוח – רפיה. תשב, תעשה בובות יפאניות עם סל. שעשוע אינטלקטואלי, יעני. רק מזה, תאמין לי, אפשר להשתגע. ארבעים מטורפים יושבים ועושים בובות מרפיה.

אני בשום אופן לא רציתי. מה אני, הומו? אמרתי לאחות – תני לי נייר ועיפרון, אני אצייר קצת. טוב. זה בסדר. אני יושב, מצייר כמה ציורים, פתאום עובר רופא. מסתכל מעל לגב שלי ואומר: ממ... זה מעניין מאוד, ולוקח לי את הציור. תביא את זה, אני אומר לו, זה שלי. לא, הוא אומר, מה איכפת לך, זה מעניין אותי בשביל המקרה שלך. יופי דוקטור, אני אומר לו, אם מעניין אותך המקרה שלי, למה אתה מושיב אותי פה

לעשות בובות מרפיה ולא מדבר איתי. אולי אני בכל זאת לא שייך לפה? תשמע, הוא אומר, אתה הרי עושה רושם של בחור אינטליגנטי, לא אחד מהשוק, אתה צריך להבין שאצלנו יש כללים. עכשיו אתה בהסתכלות, אחר־כך נדבר. אבל למה? אני שואל אותו, ואני כבר קצת צועק. למה אתם לא נותנים לי להסביר לכם? מה דחוף להסביר, הוא אומר, בינתיים תנוח קצת, אתה מרוגש קצת ולא טוב בשבילך להתרגז. אני בכל זאת מתרגז וגם צועק, ואפילו מרים עליו איזה יד או שתיים, ואז העיראקי הקשוח תופס אותי מאחור ועוד פעם מכניסים לי זריקה ומכניסים אותי לחדר בידוד – אני לבד שם והדלת נעולה. כל פעם שאני רוצה ללכת לשירותים, או לשתות משהו, אני צריך לעמוד ולדפוק על הדלת ולצעוק עד שמישהו בא.

העיקר, אחרי יומיים מגיע השליש שלנו לבקר אותי. אנחנו מכירים עוד מהתיכון, ואני אומר לו: בוא הנה רמי, תוציא אותי מפה מהר או שאני משתגע, ובכלל מה אתה בא כל־כך מאוחר? תעזוב, הוא אומר לי, תגיד תודה שבכלל באתי. אני רץ בין בתי־החולים כמו עכבר. יש המון פצועים ואתה חושב שיש לי זמן לפסיכים? אני, ככה, קצת נעלב, אבל אין מה לעשות. שמע, אני אומר לו, בכלל, מה קרה? איפה ברמן? איפה טורקו? טורקו הלך לגמרי, הוא אומר, ואת ברמן עוד מחפשים. מה זאת אומרת מחפשים? אני שואל. הוא מושך בכתפיים. השד יודע. הרים את הרגליים וברח.

איך שהוא מדבר, אני תופס פתאום שבעצם אף אחד לא יודע מה באמת קרה על המשאית. בשבילם זאת סתם תאונה. אז מה? אני שואל אותו, ברמן עריק? או מה – נעדר? תגיד, הוא אומר לי, אתה חושב שיש למישהו ראש בשביל להתעסק איתו עכשיו? יש דברים יותר חשובים מהמטומטם הזה. אחרי המלחמה נברר הכל.

טוב, אני אומר לו, ומה איתי? אני רוצה לחזור. עזוב, הוא אומר דיברתי עם הרופא פה, הוא אומר שאתה עוד לא מאה אחוז. מה בכלל קרה לך? קיבלת מכה בראש או מה? אין לך מה למהר, זה הם קובעים הכל. תגמור איתם ותחזור. יאללה להתראות. אחרי שהוא הולך אני יושב וחושב, אולי באמת משהו לא בסדר איתי. מה זאת אומרת משהו? הכל. למשל, איך אני יכול להיות בטוח שכל הסיפור הזה עם היהודי עם הארטיקים שעף לו הראש באמת קרה? זה לא נשמע הכי הגיוני, לא? ועכשיו – אולי גם הסיפור עם ברמן והגופות במשאית, זה גם המצאה של הראש שלי? אולי זה הכל מהשוק

של התאונה? ושל המלחמה בכלל? לך תדע. חוץ מזה שאני מסתכל על עצמי ומה שאני רואה זה לא כל־כך טוב. אל"ף, העיניים שלי קצת שקועות וכבויות, ואני כבר שבועיים לא מעלה אפילו צל של חיוך על השפתיים. ביי"ת, כל התנועות שלי קצת איטיות, וקשה לי להתרכז – כשאני מנסה לקרוא ספר, לוקח לי איזה שעה כל עמוד. חוץ מזה, התיאבון שלי הלך ואני נהיה רזה מיום ליום והפיג'מה כבר תלויה עלי כמו על דחליל. בלילה אני לא ישן הכי טוב, ורק שני ואליומים עוזרים לי להחזיק את עצמי כמו שצריך. בינתיים אני מתחיל בשיחות שלי עם הרופא, ואנחנו מנסים לעבוד על כל מה שקרה או לא קרה, אבל זה לא יכול לעזור, מכיוון שבשבילי כל מה שאני זוכר כאילו באמת קרה, והרופא לא יכול לדעת אם כן או לא, כי הוא לא היה שם. וחוץ מזה, הוא לא כל־כך מבין, כי הוא עולה חדש מארגנטינה שבחיים שלו לא היה בצבא, ובכלל לא כל־כך מבין על מה אני מדבר. כל החבר'ה שהיו עלי־ידי כשהיה המקרה עם הארטיקים, עכשיו הם הרוגים או שוכבים פצועים בבתי־חולים ואין את מי לשאול על זה. אני צריך לתפוס את ברמן, אבל החבר'ה מהגדוד שבאים לבקר אותי אומרים לי שאין לאף אחד מושג ברור מה קרה איתו. יש כל מיני שמועות, וכל מיני אנשים מספרים סיפורים: אחד ראה אותו בירושלים, עם בגדים של נטורי־קרתא וזקן, אחד ראה אותו בבאר־שבע עם מדים של טייס, אלוף־משנה בחיל אוויר, אחד ראה אותו בראש־פינה, עם תלבושת של היפי זרוק כזה.

ככה עובר עוד שבוע ועוד שבוע ואני מרגיש ששום דבר לא עוזר לי. מגיע כבר חורף ויש הפסקת אש והחבר'ה שבאים לבקר מספרים לי שהגדוד ירד לסיני, ויושבים שם בכף על הקווים. ובאים ומספרים לי איך הם משחקים כדורגל עם חיילי האו"ם האוסטרים ובלילה הם יושבים ושותים איתם בירה, ולי מתחיל באמת להישבר מלשבת ולעשות בובות מרפיה ולדבר עם הרופא המטומטם הזה שבכלל לא מבין אותי.

העיקר, יום אחד בן־גוריון מת, ועושים לו הלוויה ממלכתית, ואנחנו יושבים כולנו מול הטלוויזיה בחדר האוכל של המחלקה ומסתכלים בהעברה הישירה של הטקס, ואני מרגיש פתאום איך לאט לאט יורדת על החדר מין אווירה שלא מוצאת תן בעיני. אני שומע איך האנשים מתחילים למחוט את האפים ולייבב, ופתאום אחד מהחבר'ה, גידי קוראים לו, מהצנחנים, קם וצועק במין יבבה כזאת: איי, בן־גוריון, בן־גוריון, איי בן־גוריון בן־גוריון, למה הלכת? למה? למה? למה הלכת? והוא נעמד ליד הקיר ומתחיל

לדפוק את הראש שלו, בדיוק ליד כרזה שמישהו עם חוש הומור אכזרי או כוונות יותר מדי טובות הדביק שם. זאת היתה כרזה שהיתה נפוצה בימים האלה של המלחמה: "אתה תהיה בסדר, כולנו נהיה בסדר – הכל יהיה בסדר".

וככה הוא עומד ובוכה וצורח ודופק את הראש שלו בקיר, ולאט לאט כולם שם מצטרפים אליו ובוכים וצועקים: איי, איי, איי, בן־גוריון! בן־גוריון! איי, איי, למה הלכת לנו? למה? איי, איי, איי. אני יושב ומסתכל עליהם ומתחיל לרעוד בכל הגוף מרוב התרגשות. ראשית כל, זה ממש קטע מרגש, אני נשבע לך. אבל זה מפחיד, כי מה שמפחיד אותי זה שאם עוד רגע אני מצטרף לבכי הזה של הארבעים פסיכים, אני רסמית אחד מהם.

ואז אני מחליט שזה־רזה, ואני קם, הולך לחדר שלי, לוקח מהארון את המדים ואת הנעליים הגבוהות ומתלבש, ושם מה שיש לי שם בתרמיל והולך משם, נכנס למעלית, יורד למטה בלי שאף אחד ירגיש, כי כל הסגל של המחלקה עסוק בלהרגיע את הפסיכים מהבכי והצעקות עם הראש בקיר. ואז אני בחוץ, ופתאום אני מרגיש טוב כמו שלא הרגשתי מהתחלת המלחמה. יש גשם בחוץ ורוח קרה, אבל לי לא איכפת כלום, ואני הולך בגשם ושר לעצמי כמו בסרטים ומסתובב שעות ברחובות בלילה, בהרגשה לא נורמאלית, במובן הטוב של הביטוי הזה, ובסוף אני לוקח אוטובוס ונוסע הביתה. למחרת אני קם ויורד לסיני ומתחיל לחפש את הגדוד שלי. יש שם המון יחידות שפזורות בשטח ואני מתקשה קצת לאתר את הגדוד, אבל בסוף, בערב, אני מגיע למאהל של פלוגת המפקדה שלנו, ואני נכנס להתייצב בשלישות, וכולם שם שמחים לראות אותי ולא שואלים יותר מדי שאלות. הלילה תישן כאן, אומר לי השליש, ומחר, על הבוקר, עם המשאית של האספקה, אתה זו לכיוון הפלוגה. אני יושב קצת באוהל השלישות לפטפט ולשתות קפה, ולשחק קצת שש־בש עם חליבה הפקיד הראשי, ואני מתחיל להרגיש טוב כמו בן אוכד שחזר הביתה, כשפתאום היריעה מופשלת ונכנס ברמן. ברגע שאני רואה אותו אני פותח את הפה בתדהמה וכל האוויר יוצא לי ואין לי כוח להגיד אפילו מלה. גם שאר האנשים באוהל נראים די נדהמים מההופעה הבלתי־צפויה הזאת. ברמן נראה דווקא בסדר, עם מדים מגוהצים, ועם העוזי שלו תלוי על הצד. השליש לא יודע בדיוק איך להתייחס אליו. הוא אומר לו שלום יפה, אבל מייד שואל אותו: מה העניינים ברמן? איפה היית? כל המדינה מחפשת אותך כבר חודשיים וחצי.

וברמן מחייך ואומר: הכל בסדר, הכל בסדר. אין לך מה לדאוג. יש לי אישורים על הכל. והוא מוציא תיק מלא ניירות ונותן לשלישי.

אחרי שהכל נגמר התברר שכל הניירות האלה היו מזויפים, אבל לא היה טעם לעשות מזה עניין. העיקר, ברמן משאיר לו את הניירות והשלישי אומר לו: בסדר, בסדר, עוד נבדוק את העניין הזה, ואז הוא אומר לו גם שבינתיים הוא יישן כאן ומחר בבוקר יחזור לפלוגה, וברמן אומר: אין בעיות, אני יוצא קצת להסתובב בשטח.

ואני אז קם והולך אחרי וקורא לו: ברמן, ברמן, חכה רגע, אני רוצה לשאול אותך משהו. והוא מסתובב ומסתכל עלי ומחייך, וככה אנחנו עומדים בחושך אחד מול השני, ואז הוא מרים את העוזי שלו ומצמיד אותו לבטן שלו ולוחץ על ההדק ומתרומם באוויר לשנייה ונופל מת לגמרי.

כולם שומעים את היריות ויוצאים החוצה בריצה לראות מה קרה. ואני עומד שם על-ידו ומתחיל לבכות בשקט: כוס אמק ברמן, כוס אמק ברמן, בן זונה שכמוך, למה עשית את זה לפני שסיפרת לי מה באמת קרה. כוס אמק ברמן, עכשיו אני לא אדע אף פעם, ואני אמשיך לרדת במשקל, והעיניים שלי ימשיכו להיות שקועות וכבויות, ואני לא אדע יותר לשמוח אף פעם בחיים שלי, כי אתה הלכת והסיפור הלך וזה מה שעשיתם לי אתה והמלחמה המזוינת שלך.

אוקטובר 1981